

FIGUREN RONDOM KONINGIN WILHELMINA

Politieke leiders

Ironie der geschiedenis.

Bij de aanbieding van het Smeekschrift aan Koning Willem III — 3 Augustus 1878 — wilde Z.M. het eere-lid van het Comité, Dr A. Kuyper, *niet* in audiëntie ont-vangen. De reden daarvan is nooit bekend geworden, al meent men, dat een driestar in de Standaard niet vreemd was aan deze weigering.

De eerste politieke leider, aan wien H.M. de Koningin na Haar troonsbestijging de vorming van een kabinet opdroeg, was..... Dr A. Kuyper.

Bij de inhuldiging was het liberale ministerie Pierson—Borgesius aan het bewind, doch de verkiezingen van 1901 brachten ook de drie groote rechtsche partijen zulk een groote meerderheid, dat onze Koningin zich geroepen gevoelde, aan den leider der Anti-revolutionnaire partij de kabinetsvorming op te dragen.

Dit geschiedde dan nadat H.M. de voornaamste poli-tieke leiders had geraadpleegd.

Gedurende de veertig jaren van Haar bewind, heeft de Koningin dit steeds gedaan. Of die leiders persoonlijk Haar sympathie hadden, deed er niet toe. Met onge-repte openhartigheid ontbood Zij bij zich iederen leider, die daarvoor krachtens de uitspraak van de stembus in aanmerking kwam. Deze onkreukbare handhaving van de constitutie is juist de groote kracht geweest van Ko-ningin Wilhelmina's regeering.

Nooit trad de onpartijdigheid onzer Landsvrouwte duidelijker aan den dag dan in 1913, toen de verkiezingen de coalitie in de minderheid hadden gebracht, en, dank zij de felle actie tegen de protectie, de S.D.A.P. het van 7 zetels tot 18 had weten te brengen. De Koningin aar-zelde toen niet, om den politieken leider dier partij, Mr P. J. Troelstra, tot zich te roepen. Troelstra gaf aan de uitnodiging gehoor en daarmee erkende hij de Ko-ningin als het wettig Hoofd van Staat, wiens verzoek om advies hij niet mocht weigeren. Deze historische visite op Het Loo heeft blijkbaar op den sociaal-demo-craat een diepen indruk gemaakt. In zijn „Gedenk-schriften” *) staat hij er ten minste uitvoerig bij stil, en na in den breede de entourage van dit bezoek te hebben geschetst, vertelt hij, hoe hij bij de Koningin werd toe-gelaten, die achter een bureau-ministre zat.

„Bij mijn komst stond Zij op, om mij gelegenheid te geven, de noodige buigingen te maken. Toen nam ik op haar aanwijzing den zetel tegenover haar in en gedu-rende anderhalf uur bevond ik mij met haar alleen.....

„Over de lunch, die mij hierna in het paleis werd aan-geboden, heb ik vrij wat moeten hooren. Ik kan echter de verzekering geven, dat zij aan alle eischen voldeed.”

Het eind was — zooals men weet — dat geen lid der S.D.A.P. zitting nam in het kabinet. We kregen toen het extra-parlementair-kabinet „Cort van der Linden,” dat men wel het oorlogskabinet kan noemen. Minister Treub, die er zitting in had, werd in de benarde dagen van 1914—1918 vaak door het vertrouwen der Koningin vereerd. Hij vertelt ervan, dat zoo dikwijls als er iets scheef liep — en er liep toen telkens wat scheef — de Koningin tot hem zeide: „Mijnheer Treub, er moet toch wat aan worden gedaan.”

*) Deel III, blz. 216.

Op zulke oogenblikken sprak niet de intellectueele Vorstin, maar de hoogstaande Vrouw, die de politieke leiders tot het beramen van hulp- en steun-maatregelen stimuleerde.

Het is duidelijk, dat in een constitutioneele monarchie een vorst geen gelegenheid heeft, om door grootsche daden de aandacht op zich te vestigen. De vorst, die dit deed, zou toonen zijn roeping slecht te verstaan en zou door een dergelijk optreden slechts conflicten uitlokken. Nimmer werd dan ook zoo iets door onze Koningin ge-poogd. Zij bleef altijd correct de grondwet handhaven. Persoonlijke eerezucht was Haar vreemd, het heil van het Vaderland was het doel, dat Hare Majesteit onveran-derlijk beoogde. De Ministers, de politieke leiders, waren de mannen, van wie de daden uitgingen. Doch wie meent, dat de Koningin daarbij slechts de rol van geïn-teresseerd toeschouwster speelde, vergist zich.

Menige burgemeester heeft in de dagen toen H.M. Haar reizen naar Noorwegen maakte (1922), verlangend uit-gezien naar een of ander Koninklijk Besluit, dat maar niet afkwam. Ter informatie naar het ministerie gaande, vernam de burgemeester, dat de oorzaak lag in de reis der Koningin. Of er geen blanco-geteekende stukken op 't ministerie lagen? De minister — het was Dr J. Th. de Visser — maakte een afwerend gebaar. Dat doet Hare Majesteit nooit. Nimmer zet Zij Haar handteekening of Zij moet het stuk geheel gelezen en volkomen begrepen hebben. Tijdens de reis worden alle stukken H.M. nagezonden en dit geeft natuurlijk vertraging.”

Wie zoo eens even achter de schermen kijkt, komt tot het besef, dat ondanks onze constitutioneele monarchie, de Koningin wel degelijk de teugels van het bewind in handen heeft.

De Ministers weten dit het best.

Want het ministerieschap brengt mee: verantwoordelijk-heid tegenover de Kamers, dat weet ieder; maar even-zeer zijn de Ministers verantwoordelijk jegens de Kroon, en dat vergeet men.

Doch de Ministers vergeten dit niet, en menige oud-minister zou kunnen spreken van benauwde oogen-blikken, die hij ten paleize heeft doorgebracht. Want met pijnlijke nauwkeurigheid volgt Hare Majesteit het geheele regeeringsbeleid. Niets ontsnapt er aan Haar aandacht. Nimmer heeft Hare Majesteit het konings-schap als bloot representief opgevat; nimmer ook heeft Zij den last van het regeeren op de politieke leiders, op de raadslieden der Kroon laten aankomen. Zij heeft het als Haar taak, als Haar roeping beschouwd, in het kader van de constitutie, zelf het roer in handen te houden. En de Vaderlandsliefde, die Hare Majesteit daarbij aan den dag legde en waarin Zij door niemand werd over-troffen, werkte aanstekelijk op ons volk en heeft onze Koningin een blijvende plaats in het hart van dat volk bezorgd.

Daarom was de deelname aan het jubileumfeest ook zoo spontaan, zoo oprecht gemeend. Bij intuïtie voelt ons volk, dat de politieke leider S. van Houten het mis had, toen hij de Kroon een ornament noemde.

Heel wat politieke figuren hebben zich in de afgelopen veertig jaar rondom de Koningin bewogen. We noemen enkele grooten: Kuyper, Lohman, Heemskerk, Nolens, Cort v. d. Linden, Treub, Colijn. Allen zijn gekomen en gegaan, alleen Dr Colijn staat heden nog op de cam-pagne van het schip van Staat. En op den troon zit Ko-ningin Wilhelmina, evenals Haar groote Voorzaat: Saevis tranquillus in undis.